

Lietuvos Respublikos teisingumo ministrei
Evelinai Dobrovolskai

Kopija
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministerijai

**DĖL GALIMO PIKTNAUDŽIAVIMO BENDROJO DUOMENŲ APSAUGOS
REGLAMENTO NUOSTATOMIS, KENKiant ŽODŽIO IR INFORMACIJOS LAISVEI
BEI VALSTYBĖS SKAIDRUMO PRINCIPAMS**

2022 m. sausio 31 d., Vilnius

Lietuvos žurnalistams, mokslininkams ir pilietinei visuomenei iškyla vis daugiau sunkumų dirbant su viešai skelbiamais, atvirais duomenimis. Nepaisant to, kad duomenys yra vieši, valstybės aparatas, o ypač - Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (VDAI) - aktyviai veikia prieš faktinį atvirų duomenų panaudojimą visuomenės labui, Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (BDAR) naudodama ne gyventojų duomenų apsaugai, o, mūsų nuomone, cenzūrai.

VDAI siekia skirti baudą VŠĮ Nacionaliniam socialinės integracijos institutui už projektą „Karštos pėdos“, kuris į vientisą duomenų bazę apjungė politikų ir aukšto rango valstybės tarnautojų interesų deklaracijas bei duomenis apie viešųjų finansų panaudojimą. VDAI ne kartą buvo aiškinta, kad tai yra žurnalistinis projektas, kuriam taikomos aiškos BDAR išimtys.

VDAI buvo informuota, kad šio projekto kontrolė - ne VDAI, o Žurnalistų etikos inspektoriatas tarnybos (ŽEIT) kompetencija. Tai raštu patvirtino ir ŽEIT. Tačiau VDAI piktybiškai tai ignoruoja, reikalauja iš projekto vykdytojų informacijos, kurios teikti dėl žurnalistinių veiklų pobūdžio įstatymo nėra įgaliojimų, siekiama projektą apkrauti nepakeliama administracine našta, kuri priverstų uždaryti projekto „Karštos pėdos“ žurnalistinę duomenų bazę.

Dėl VDAI primetamo siauro BDAR interpretavimo, Vyriausioji rinkimų komisija (VRK), nepaisant galiojančių teisės aktų reikalavimų, neseniai bandė pašalinti iš savo svetainės politikų, kandidatavusių savivaldos, Seimo, Prezidento ir Europos Parlamento rinkimuose anketas – interesų deklaracijų bei kitus reikšmingus duomenis. BDAR tuomet dar kartą panaudotas prieš visuomenės teisę žinoti, ignoruojant politikų - kaip viešų asmenų - statusą bei rinkėjų teisę susipažinti su asmenų, kandidatavusių į renkamas pareigas, veikla.

Šie veiksmai iš esmės prieštarauja viešajam interesui, kertiniams demokratinės visuomenės skaidrumo ir atvirumo, atskaitomybės visuomenei principams, apsunkina ne tik žurnalistų,

nevyriausybinių organizacijų darbą, bet ir riboja visų piliečių teises ir galimybes prieiti prie viešų viešosios politikos duomenų.

VDAI savo veikloje piktybiškai ignoruoja BDAR nuostatas, pagal kurias moksliniam ir žurnalistiniam darbui taikomos Reglamento išimtys. Inspekcija nepaiso ne tik Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatų ir kišasi į žurnalistų darbą, bet ir ignoruoja pačiame BDAR įtvirtintą nuostatą, jog teisė į asmens duomenų apsaugą pagal šį reglamentą turi būti suderinta su teise į saviraiškos ir informacijos laisvę.

Pažymėtina, kad valstybės institucijos vis dažniau naudoja BDAR kaip motyvą žiniasklaidai ir visuomenei neteikti informacijos apie valstybės įstaigų ar konkrečių valstybės tarnautojų veiklą. Dalyje tokių atvejų galima įtarti piktybišką institucijų bandymą prisidengti BDAR kaip motyvu slėpti sau nepatogią informaciją, tačiau yra žinoma, kad prie tokio valstybės ir savivaldos institucijų veikimo prisideda ir VDAI formuojama siauro BDAR interpretavimo praktika.

Esame įsitikinę, kad šiais veiksmais VDAI peržengia savo kompetencijos ribas ir kenkia didesnio skaidrumo siekiui, kuris yra bendras vykdomosios valdžios ir pilietinės visuomenės interesas. Dėl to, remiantis jau minėta BDAR nuostata bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnio nuostatomis, prašome užtikrinti deramą visuomenės teisės į informaciją apsaugą bei imtis sprendimų, siekiant užkardyti nepagrįstą BDAR naudojimą ribojant visuomenės teisę žinoti. Kviečiame valdžios, institucijų, nevyriausybinių organizacijų vadovus, žiniasklaidą, teisininkus, politikus ir visus, kam rūpi šalyje informacijos skaidrumas, pradėti plačią diskusiją, kam Lietuvoje tarnaus BDAR – piliečių duomenims saugoti ar trukdyti visuomenei žinoti kas stengiasi slėpti nepatogius ryšius.

Pasirašo:

Dainius Radzevičius, Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas
Monika Garbačiauskaitė - Budrienė, LRT generalinė direktorė
Donatas Valančiauskas, Lietuvos žurnalistų draugijos atstovas
Donatas Puslys, Vilniaus politikos analizės instituto Medijų programos vadovas
Audrius Kepežinskas, Lietuvos regioninių radijo stočių asociacijos valdybos narys
Jolanta Mažylė, Vilniaus universiteto docentė
Neringa Jurčiukonytė, Žurnalistikos inovacijų programos „Media4Change“ vadovė
Andrius Šuminas, Vilniaus universiteto mokslininkas-ekspertas
Andrius Vaišnys, Vilniaus universiteto profesorius
Deimantas Jastramskis, Vilniaus universiteto docentas
Rimvydas Laužikas, VU Komunikacijos fakulteto dekanas
Rugilė Trumpytė, Lietuvos Įvairovės Chartijos vadovė

Džina Donauskaitė, Lietuvos žurnalistikos centras

Žurnalistai:

Rimvydas Valatka

Rita Miliūtė

Dovydas Pancerovas

Birutė Davidonytė

Rytas Staselis

Rūta Juknevičiūtė

Indrė Makaraitytė

Edgaras Savickas

Dionizas Litvaitis

Aleksandra Ketlerienė

Šarūnas Černiauskas